

УДК 332.025.12:338.43

Н.С. Танклевська, к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів та природокористування України

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розглянуто особливості бюджетної підтримки розвитку аграрних підприємств в сучасних умовах господарювання. Визначені основні проблеми та напрями удосконалення бюджетної підтримки розвитку аграрних підприємств.

Ключові слова: державне регулювання, бюджетна підтримка, аграрні підприємства.

Вступ. Одним з економічних методів державного регулювання аграрного сектору економіки є бюджетно-податкове регулювання. Ефективне використання бюджету в макроекономічному регулюванні потребує узагальнення світового і вітчизняного досвіду та розробки заходів спрямованих на сприяння процесу збалансованої макроекономічної стабілізації, подоланню інфляційних процесів та структурної перебудови економіки, зокрема в аграрному секторі. Це також потребує здійснення податкової політики в напрямі стимулювання підприємницької діяльності, вітчизняних виробників товарів та послуг всіх форм власності та зменшення податкового тиску на них, формування системи взаємовідносин між бюджетами всіх рівнів у напрямі забезпечення самостійності місцевих бюджетів.

Проблеми бюджетної підтримки підприємств АПК займають значне місце в працях провідних українських вчених, серед яких варто визначити наукові роботи Бородіної О., Дем'яненка М., Корецького М., Крисального О., Лайка П., Лузана Ю., Черевка Г. та ін. Проте окремі питання щодо подальшого вдосконалення такої підтримки недостатньо вивчені та вимагають ґрунтовного дослідження.

Метою статті є визначення особливостей, проблем та напрямів удосконалення бюджетної підтримки розвитку аграрних підприємств.

Результати досліджень. Проблема державного регулювання розвитку аграрного сектору в сучасних ринкових умовах потребує визначення обсягів, напрямів та меж бюджетного фінансування відповідно до вимог СОТ, членом якої є Україна. В механізмі державного впливу на економіку провідне місце належить бюджетно-податковому регулюванню. Держава через державний бюджет (головний фінансовий план державних доходів і видатків) виконує свої функції. Можливість впливу держави на економіку залежить від того як будуть формуватись та використовуватись державні кошти.

Сучасна практика бюджетної підтримки галузі свідчить про її недосконалість, неефективність та недостатність за обсягами. Крім того, членство України в СОТ вимагає виконувати взяті зобов'язання відповідно до досягнутих домовленостей щодо внутрішньої підтримки сільського господарства.

Особливості галузі сільськогосподарського виробництва, а також загострення суперечностей економічного та політичного характеру, відсутність ефективної та послідовної стратегії розвитку аграрної сфери, повільні темпи реформування та збереження тенденцій до звуженого відтворення передбачають підтримку доходів товаровиробників, забезпечення продовольчої безпеки в країні та конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках [1, с. 112-113].

Формування державної підтримки розвитку аграрного сектору передбачає врахування таких особливостей галузі:

розвиток агробізнесу, що може призвести до неефективного використання земельних, водних та інших природних ресурсів з метою отримання надприбутків; виробництво основних видів сільськогосподарської продукції, значна питома вага яких зосереджена в особистих господарствах населення, які не повинні бути позбавлені бюджетної підтримки; підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції передбачає відродження великотоварного виробництва та пріоритетного розвитку тваринництва на інноваційній основі;

виникнення депресивних районів та неперспективних сіл, занепад сільських територій, підвищення рівня безробіття в сільській місцевості, що відбулося за період реформування аграрного сектору.

Бюджетна підтримка виступає важливою складовою державного регулювання аграрного сектору і полягає в розробці ефективного механізму формування та використання фінансових ресурсів держави з метою підвищення конкурентоспроможності галузі, забезпечення продовольчої безпеки країни та збереження навколишнього середовища [2, с. 85].

Державна фінансова підтримка аграрного сектору України характеризується позитивною динамікою. За останні п'ять років видатки бюджету на розвиток галузі зросли у 2,5 рази і становили 2007 р. 7,3 млрд. грн. Проте 2007 р. майже на 45 % державна підтримка здійснювалася за рахунок доходів бюджету, від яких держава відмовилася на користь сільськогосподарських товаровиробників через запровадження з 1999 р. спеціальних режимів оподаткування. Це свідчить про переважання в абсолютному розмірі непрямої підтримки за допомогою спеціальних режимів оподаткування над прямим бюджетним фінансуванням.

Основними формами прямої бюджетної підтримки є бюджетне фінансування, бюджетні компенсації, бюджетні дотації, кредитні субсидії та дотації спеціальних фондів. Реалізація цієї підтримки здійснюється в рамках державних, регіональних і галузевих цільових програм, що дає змогу сконцентрувати фінансові ресурси для підтримки пріоритетних сфер функціонування аграр-

ного бізнесу. Пряма державна підтримка здійснюється з державного бюджету та місцевих бюджетів на безповоротній основі, поворотній безоплатній та платній основах.

Щорічно за рахунок коштів Державного фонду України здійснюється повне або часткове фінансування видатків Міністерства аграрної політики. При цьому спостерігається щорічне збільшення фінансування Міністерством аграрної політики України за рахунок коштів загального фонду Державного бюджету України. Так у 2008 р. було виділено 10441,3 млн. грн., що в 5,2 разів більше порівняно з 2003 р. Така ж тенденція спостерігається і стосовно фінансування на підтримку розвитку підприємств агропромислового комплексу. Якщо у 2003 р. було виділено 1332,8 млн. грн., то у 2008 р. – 6391,1 млн. грн. або в 4,8 разів більше. Слід зазначити, що фінансування розвитку підприємств АПК передбачає 24 програми, які мають різну пріоритетність за роками і дозволяють згрупувати їх за рівнем та постійністю видатків [3].

Так, у 2008 році фактично Міністерством аграрної політики було виділено в середньому 3857,1 млн. грн., з них на підтримку розвитку підприємств агропромислового комплексу 2607,5 млн. грн., що становить 67,6% всіх виділених коштів [4]. Аналіз структури видатків на підтримку АПК свідчить, що найбільшу часту займають бюджетні тваринницькі дотації та державна підтримка виробництва продукції рослинництва (43,2% всіх фінансових ресурсів наданих АПК). Таке положення є виправданим, оскільки протягом досить тривалого періоду часу ці галузі сільського господарства перебувають у стані важкого занепаду та потребують найбільшої державної підтримки. Зазначимо, що у 2008 р. була надана найбільша фінансова підтримка даного сектору порівняно з іншими роками та становила 2368 млн. грн., що майже в 11 разів більше, ніж у 2003 р.

Ефективність використання коштів, що виділяються з державного бюджету, є досить низькою внаслідок недостатньої відпрацьованості системи і механізмів бюджетного фінансування. Також, до основних напрямів її вдосконалення слід віднести: перехід до прямих виплат аграрним підприємствам незалежно від розмірів господарств та організаційно-правових форм; впровадження ефективного механізму використання бюджетних коштів підприємствами АПК; розробка та запровадження нових механізмів розподілу субсидій сільськогосподарським товаровиробникам; забезпечення прозорості процесу розподілу фінансової підтримки та рівноправної участі всіх аграрних підприємств в її отриманні; недопущення корупції та лобіювання бізнесових (партійних) інтересів окремих груп товаровиробників з метою забезпечення свого фінансового благополуччя за рахунок бюджетних коштів тощо.

Висновки. Для забезпечення стабільного розвитку та підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств необхідно сформувати нову бюджетну політику підтримки галузі, з урахуванням попередніх проблем та недоліків, а також провідного зарубіжного досвіду. Інтеграція України в європейський економічний простір потребує трансформації політики бюджетної

підтримки галузі сільського господарства із зміною її акцентів на інноваційно-інвестиційний розвиток, створення ефективних ринкових структур, забезпечення висококваліфікованими кадрами, що в свою чергу потребує розвитку сільських територій, підвищення зайнятості сільського населення та поступового вирівнювання умов життя працівників, зайнятих в сільському господарстві і в промисловості. Більшість розвинених країн застосовують механізм бюджетного фінансування галузі, який дозволяє спрямовувати фінансові ресурси держави на підтримку найбільш пріоритетних напрямів розвитку агропромислового виробництва.

Список використаних джерел

1. Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність // Економіка і прогнозування. – 2006. – №1. – С. 109-125.
2. Механізм бюджетного і податкового регулювання аграрного сектору України в умовах членства в СОТ /Лайко П.А., Борщ А.Г., Довженко І.І. та ін. / За ред. Лайка П.А. – К.: ЗАТ «Нічлава», 2008. – 536 с.
3. <http://www.rada.gov.ua>.
4. <http://www.minagro.kiev.ua>.

Annotation. The features of budgetary support of development of agrarian enterprises are considered in the modern terms of manage. Certain basic problems and directions of improvement of budgetary support of development of agrarian enterprises.

Key words: state adjusting, budgetary support, agrarian enterprises.

12

УДК 336.226

К.І. Швабій, к.е.н., с.н.с., Національний університет ДПС України

ПОДАТОК З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто основні проблеми та перспективи реформування податку з доходів фізичних осіб в Україні. Зроблено висновок про необхідність поетапного реформування цього податку шляхом запровадження нових елементів механізму оподаткування, процесів адміністрування податку тощо.

Ключові слова: податок з доходів фізичних осіб, реформування, система оподаткування, доходи, населення.

Актуальність теми дослідження. В Україні, де реформаційні процеси у багатьох сферах економіки затягувались роками, можна окреслити, порівняно з іншими країнами світу, досить великий список необхідних реформ. Це кому-